

PRAVNA PRIRODA UGOVORA O BAVLJENJU SPORTOM

Sažetak

Zakon o sportu Republike Srbije je za sportiste takmičare amatere predvideo mogućnost zaključenja posebne vrste ugovora, koji je nazvan Ugovor o bavljenju sportom. Predmetni angažman sportiste takmičara amatera i sportske organizacije se smatra radom van radnog odnosa, a sam Zakon o sportu definiše obavezne elemente ovog ugovora. Ipak, i pored značajnih prednosti koje zaključenje navedenog ugovora donosi sportu, obzirom da, zainteresovanim sportistima na raspolaganju sada stoje različite opcije ugovorne saradnje sa sportskom organizacijom, pravna priroda navedenog ugovora je dosta nejasna i nedefinisana iz razloga što Zakon o sportu ovaj ugovor uspostavlja kroz tri stava u dva člana samog Zakona. Usled toga, sam ugovor o bavljenju sportom i mogućnosti koje sa sobom nosi, otvara mnoga pitanja i zahteva značajna tumačenja, što je u pogledu pravne teorije veliki izazov, ali u praksi, može doći do brojnih problema usled nedostatka detaljnijeg regulisanja ovog ugovora.

Ključne reči: Ugovor o bavljenju sportom, Zakon o sportu, rad van radnog odnosa

1. UVOD

Zakon o sportu¹ je sistemski nastojao da definiše i uredi oblast sporta u Republici Srbiji i da istovremeno smanji mogućnost različitih zloupotreba slabije strane u svetu sporta. U tom pogledu, Zakon je uspostavio različite obaveze ugovornih strana koje treba da doprinesu, pre svega, većoj sigurnosti samih sportista kao slabije strane u ugovornom odnosu sa sportskom organizacijom. Zakon o sportu u tom kontekstu nastoji da pruži sportistima i sportskim organizacijama mogućnost zaključenja različitih vrsta ugovora u sportu koji sa sobom nose različita prava i obaveze ugovornih strana i koji treba da doprinesu većoj pravnoj sigurnosti.

Istorijski gledano, amaterski sport je esencijalno odličje sporta, koje je definisalo sam sport. U poslednjih pola veka započeta je izrazita komercijalizacija sporta, koja je pre tridesetak godina doživela svoju ekspanziju i koja danas nezaustavljivo potiskuje amaterizam kroz profesionalizaciju sporta i komercijalizaciju

* Doktor pravnih nauka, advokat u Beogradu

¹ Zakon o sportu, Sl. Glasnik RS, br. 10/2016

svakog segmenta sporta koji može doneti novac. Iz tog razloga, amaterski sport je danas vrlo zahtevna oblast za regulisanje iz razloga što često predstavlja prikriveni profesionalizam koji sportskim organizacijama može da obezbedi profesionalne sportiste u formi amaterizma. Usled toga je veoma važno da zakonska regulativa onemogućí zloupotrebe koje u praksi mogu nastati.

Sportista amater u Zakonu o sportu je definisan kao „sportista kome zarada nije cilj bavljenja sportskim aktivnostima i tim aktivnostima se ne bavi u vidu zanimanja“². Zakon dalje produbljuje pojam amaterskog sportiste kroz definiciju sportiste takmičara koji „jeste sportista amater ili profesionalni sportista koji učestvuje na sportskom takmičenju kao član sportske organizacije ili samostalno u skladu sa Zakonom i sportskim pravilima“³.

Važno je naglasiti da sportista amater, u skladu sa odredbama Zakona o sportu, ne mora da ima zaključen ugovor sa sportskom organizacijom⁴, a regulativa njegovih prava, obaveza i odgovornosti se, kako Zakon o sportu predviđa, reguliše Zakonom, sportskim pravilima nadležnog nacionalnog sportskog saveza i opštim aktima sportske organizacije⁵. Ovakav pristup zakonodavca je donekle iznenađujući, s obzirom na intenciju da se prava, obaveze i odgovornosti sportista amatera uvedu u zakonske okvire. U tom pogledu, čini se da je sportista amater izdvojen u posebnu kategoriju sportiste koja praktično ne uživa zakonsku zaštitu i njegova „sudbina“ je prepuštena nacionalnom sportskom savezu i opštim aktima sportske organizacije, odnosno prepuštena je jačoj strani u međusobnom odnosu. Zakon, sa druge strane, prepoznaje sportistu takmičara amatera koji prima novčanu naknadu za bavljenje sportom i koji mora imati zaključen ugovor sa sportskom organizacijom. Međutim, ukoliko je sportista takmičar amater u odnosu sa sportskom organizacijom bez dogovorene novčane naknade, onda njegov odnos sa sportskom organizacijom ne mora biti ugovorni, već podleže, delom pod pravila opštih akata same sportske organizacije, delom pod pravila nadležnog nacionalnog sportskog saveza i delom pod zakonsku regulativu.

Ovakvim pristupom zakonodavac je prepustio sportiste amatere koji ne primaju novčanu naknadu za svoje angažovanje volji konkretnog nacionalnog sportskog saveza, koji se uglavnom ne bave u dovoljnoj meri sportistima amaterima⁶ i volji same sportske organizacije, kojoj je interes da zaštiti sebe u odnosu na sportiste amatere. Sa druge strane, sportisti amateri takmičari, koji su ugovorili novčanu naknadu za svoj angažman, zakonodavac je prepoznao kao sportske stipendiste i one koji imaju zaključen ugovor o bavljenju sportom sa sportskom organizacijom. Proizilazi da ostali sportisti amateri ne moraju da imaju ugovor sa

² Član 3 stav 1 tačka 8 Zakona o sportu

³ Član 3 stav 1 tačka 10 Zakona o sportu

⁴ Član 17 stav 1 Zakona o sportu

⁵ Član 10 stav 1 Zakona o sportu

⁶ Pojedine međunarodne sportske organizacije detaljno regulišu pitanje amaterskih sportista i obaveze koje proizilaze iz tog statusa, te su nacionalne sportske organizacije, kao članovi istih, prinuđene da imaju identičnu ili sličnu regulativu, a samim tim su i pojedinačne sportske organizacije kao članice nacionalne sportske organizacije u obavezi da vode računa o zaštiti sportista amatera.

sportskom organizacijom. Ipak, ako citirane odredbe sagledamo iz perspektive mogućnosti slobodnog zaključenja ugovora sa drugom sportskom organizacijom, sportisti amateri koji nemaju zaključen ugovor sa sportskom organizacijom, imaju taj komoditet da mogu pod određenim uslovima lakše da pređu iz jedne u drugu sportsku organizaciju⁷. Dakle, sportisti amateri koji nemaju zaključen ugovor sa sportskom organizacijom, nemaju tu vrstu obaveze koja bi ih u ovom smislu vezivala za sportsku organizaciju, te su slobodni da zaključe ugovor sa drugom sportskom organizacijom po želji, čak i u slučaju da je opštim aktom sportske organizacije ili sportskim pravilima nacionalnog sportskog saveza predviđeno drugačije. Navedeno, iz razloga što Zakon o sportu imperativno štiti sportiste amatere u ovakvoj situaciji i što je zakonodavac napravio kompromis i za situaciju kada sportista amater nema punovažno zaključen ugovor sa sportskom organizacijom. Bez ugovora ne postoji zakonski osnov koji bi sportistu amatera zadržao u sportskoj organizaciji⁸.

Sa druge strane, kada postoji ugovor između sportiste amatera i sportske organizacije, stvara se posebna veza koja se u sportu štiti na način što je prioritet da se ugovorni odnos ispoštuje u celokupnom periodu svog trajanja, naravno, uz međusobno poštovanje ugovorenih prava i obaveza⁹. U navedenom kontekstu se postavlja, kao vrlo kompleksno, pitanje da li je sportista amater koji ima zaključen ugovor sa sportskom organizacijom zaštićeniji od sportiste amatera koji takav ugovor nije zaključio. Ovde se, najpre, mora napraviti razlika između ugovorom angažovanog profesionalnog sportiste i sportiste amatera koji je zaključio ugovor sa sportskom organizacijom. U ovom radu ćemo se baviti upravo ovim pitanjem za koje smatramo da može dovesti do spornih situacija koje podležu tumačenju pravnih normi koje su uspostavljene Zakonom o sportu.

2. SPORTISTA TAKMIČAR AMATER

Kao što je već navedeno, ukoliko sportista takmičar amater želi da prima novčanu naknadu za svoj angažman, onda mora da ima i zaključen ugovor sa sportskom organizacijom. Zakon o sportu u članu 10 stav 1, u navedenoj situaciji ukazuje na dve vrste ugovora koje sportista može zaključiti sa sportskom organizacijom. Ugovor o stipendiranju maloletnog sportiste za sportsko usavršavanje i ugovor o bavljenju sportom, za koji ugovor nije zakonom definisana starosna

⁷ Član 11 stav 1 Zakona o sportu. Pored nepostojanja ugovora sa sportskom organizacijom, Zakon isto tretira i situaciju kada ne postoji punovažno zaključen ugovor sa sportskom organizacijom.

⁸ Potrebno je naglasiti da osim ugovora, sportistu i registracija u nadležnom savezu vezuje za konkretnu sportsku organizaciju, te u tom smislu može doći do pravnog konflikta između zakonskih odredbi i sportskih pravila. Dakle, iako je Zakon o sportu predvideo mogućnost zaključenja ugovora sa drugom sportskom organizacijom u opisanoj situaciji, sva pitanja imovinskog karaktera između sportiste i sportske organizacije iz koje je otišao, ostavljena su na rešavanje drugim organima (konkretnog saveza, redovnog suda ili arbitraže).

⁹ Mogućnost prestanka ugovora je moguća u situaciji kada jedna strana ne ispunjava svoje ugovorne obaveze, kada možemo govoriti o jednostranom raskidu, odnosno u situaciji kada ugovorne strane zajedničkom voljom odluču da sporazumno prekinu ugovorni odnos.

granica sportiste koji može zaključiti ovaj ugovor. Konceptualno, navedena dva ugovora se zaključuju iz različitih razloga. Stipendijski ugovor zaključuje maloletni sportista takmičar radi sportskog usavršavanja, dok ugovor o bavljenju sportom zaključuje sportista takmičar amater kako bi se, za novčanu naknadu, takmičio za konkretnu sportsku organizaciju. Zakon o sportu propisuje i obavezne elemente kod navedena dva ugovora kao uslov njihove punovažnosti.

Kada govorimo o ugovoru o stipendiranju maloletnog sportiste za sportsko usavršavanje, Zakon o sportu kao obaveznu sadržinu propisuje utvrđivanje iznosa novčane stipendije, kao i naknadu troškova smeštaja i ishrane za vreme sportskih priprema i sportskog takmičenja¹⁰. Navedenom regulativom Zakon definiše obavezu sportske organizacije da kroz isplatu stipendije omogući maloletnom sportisti proces usavršavanja i razvijanja svog sportskog talenta, a takođe, propisana je i obaveza sportske organizacije da oslobodi maloletnog sportistu troškova smeštaja i ishrane za vreme sportskih priprema i takmičenja na način što će te troškove snositi sama sportska organizacija. Na ovaj način se zaokružuje koncept finansijske zaštite maloletnog stipendiste kome je zbog talenta i potencijalnih budućih sportskih uspeha ponuđeno zaključenje stipendijskog ugovora. Zakon o sportu je uspostavio ograničenje trajanja predmetnog ugovora do punoletstva maloletnog sportiste¹¹. Na ovaj način Zakon isključuje mogućnost zloupotrebe angažovanja maloletnog sportiste u smislu ugovornog vezivanja za konkretnu sportsku organizaciju, a za vremenski period koji prevazilazi punoletstvo mladog stipendiste. Kada pogledamo razvojni ciklus jednog sportiste, možemo konstatovati da sportsko usavršavanje dostiže svoj vrhunac baš oko punoletstva sportiste¹², te se sportisti nakon sticanja punoletstva omogućava da samostalno odlučuje, kao već oformljeni sportista, u kom će se pravcu kretati njegova karijera. Ističemo reč samostalno, iz razloga što Zakon o sportu, kao uslov punovažnosti zaključenog stipendijskog ugovora sa maloletnim sportistom, uspostavlja i obaveznu pismenu saglasnost oba roditelja, odnosno staratelja, koja mora biti overena u skladu sa zakonom¹³. Na ovaj način, sticanjem punoletstva, ugovor o stipendiranju prestaje da postoji po sili zakona¹⁴, pa sportska organizacija, ukoli-

¹⁰ Član 17 stav 3 Zakona o sportu

¹¹ Član 17 stav 4 Zakona o sportu

¹² U fudbalu se, na primer, smatra da se trenažni period igrača okončava do 21 godine, osim u pojedinim slučajevima, kada je očigledno da je igrač završio svoj trenažni period pre 21 godine. Vidi FIFA Regulations on Status and Transfer of Players, March 2022, Aneks 4, <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf>, 20.10.2022.

¹³ Član 10 stav 6 Zakona o sportu. Maloletni sportista nema potpunu poslovnu sposobnost i iz tog razloga uživa posebnu zaštitu zakona i međunarodnih pravnih akata koji regulišu ne samo oblast sporta, već i konvencija koje se bave pravima deteta.

¹⁴ Ukoliko je ugovor o stipendiranju zaključen na period koji prevazilazi trenutak sticanja punoletstva mladog stipendiste, ugovor o stipendiranju će prestati da važi na dan kada sportista puni osamnaest godina. Neće, dakle, ugovor o stipendiranju biti ništav, ukoliko je zaključen u trenutku kada je sportista bio maloletan, pa na primer, do njegove dvadesete godine. Ugovor će u takvoj situaciji, danom sticanja punoletstva, prestati da proizvodi pravna dejstva. Drugačiji pristup, odnosno utvrđivanje ništavosti ugovora o stipendiranju nakon sticanja punoletstva, vodio bi sudskom ili arbitražnom postupku, koji bi do donošenja odluke usporio sportsku karijeru mladog sportiste, bez obzira koliko bi trajao sam postupak. U tom smislu, smatramo da je intencija zakonodavca bila da

ko želi da zadrži svog stipendistu, može da mu ponudi bolje uslove za nastavak karijere. Naravno, sportista se u trenutku sticanja punoletstva, nalazi na slobodnom tržištu i samostalno odlučuje da li će prihvatiti novu ponudu kluba koji ga je stipendirao, ili će krenuti u pregovore sa drugim klubom, ili će možda završiti svoju sportsku karijeru.

Sa druge strane, ugovor o bavljenju sportom je dosta obuhvatniji od stipendijskog ugovora i predstavlja mogućnost sadržajnijeg dogovora između sportiste takmičara amatera i sportske organizacije. Naravno, sve pod uslovom da sportista ne želi da pređe u profesionalni status, već želi da ostane amater. Pitanje amaterskog statusa sportiste zavisi od perspektive iz koje sportista vidi sebe u takmičarskom smislu. Tačnije, da li je sport trenutno, odnosno da li će u nekom trenutku biti, osnovna preokupacija samog sportiste, ili će mu sport ostati u domenu zabave na takmičarskom nivou. Ovo pitanje je sadržinski veoma važno, naročito u današnje vreme kada su profesionalni sportisti prinuđeni da napuste svoje školovanje kako bi ispratili zahteve koje nameće profesionalni status i borba za većom zaradom. Naravno, navedeni pristup je idealni koncept koji se želi postići ovakvom odredbom, međutim, ugovor o bavljenju sportom može voditi ka iskorišćavanju takmičarskih kapaciteta sportiste za novčanu naknadu koja je daleko ispod zarade koju bi konkretni sportista mogao ostvariti u profesionalnom smislu. Dakle, komercijalizacijom sporta može doći do supremacije ugla gledanja sportiste, u kom trenutku je interes sportske organizacije preovladavajući i kada interes sportiste biva nadjačan interesom sportske organizacije. U takvim okolnostima, sportista takmičar amater ne uživa adekvatnu zaštitu, već je prepušten „slatkorečivosti“ sportske organizacije. U tim okolnostima, ugovor o bavljenju sportom ne doprinosi zaštiti sportiste, već vodi njegovom iskorišćavanju.

3. KARAKTERISTIKE UGOVORA O BAVLJENJU SPORTOM

Ugovor o bavljenju sportom mora sadržati elemente koje propisuje Zakon o sportu, odnosno, novčanu naknadu za bavljenje sportskim aktivnostima, novčane i druge naknade za postignute sportske rezultate, naknade troškova smeštaja i ishrane za vreme sportskih priprema i sportskog takmičenja, naknadu za zaključenje ugovora i naknadu za korišćenje lika sportiste¹⁵. Na ovom mestu je važno ukazati na Zakonom propisane obaveze koje se tiču ugovora o radu koji potpisuju profesionalni sportista i sportska organizacija. Predmetnim ugovorom o radu, profesionalni sportista i sportska organizacija utvrđuju pre svega zaradu, ali i druga primanja koje Zakon o sportu prepoznaje kao novčane i druge nagrade za postignute sportske rezultate, naknadu troškova smeštaja, ishrane i

ugovor o stipendiranju, koji je zaključen suprotno odredbama samog Zakona o sportu, odnosno na period koji prevazilazi trenutak sticanja punoletstva mladog sportiste, prestaje da važi, po sili zakona, na dan kada sportista napuni osamnaest godina.

¹⁵ Član 17 stav 2 Zakona o sportu

putovanja za vreme sportskih priprema i sportskih takmičenja, zatim novčana i druga naknada na ime zaključenja ugovora, kao i naknada za korišćenje lika sportiste, kao i druga slična primanja¹⁶. Ukoliko uporedimo Zakonom propisani sadržaj ugovora o radu profesionalnog sportiste i ugovora o bavljenju sportom sportiste amatera takmičara, možemo primetiti da je suštinska razlika u zaradi, odnosno novčanoj naknadi za bavljenje sportskim aktivnostima. Druga primanja su u osnovi identična, obzirom da Zakon propisuje minimum elemenata pomenu-tih ugovora. Kada to sagledamo u smislu Zakonom propisanih definicija sportiste profesionalca i sportiste amatera takmičara, možemo zaključiti da se u skladu sa Zakonom o sportu ugovor o radu i ugovor o bavljenju sportom razlikuju samo po visini novčanih primanja, koja se kod profesionalca predstavljaju kao zarada, a kod amatera takmičara kao novčana naknada koja se isplaćuje za bavljenje sportskim aktivnostima. Dakle, razlika je u tome što se sportista amater ne bavi sportom u vidu zanimanja, a profesionalnom sportisti je sport jedino ili osnovno zanimanje¹⁷. To dalje vodi na zaključak da se sportista amater, navodno, bavi sportom iz čiste ljubavi prema sportu, a sportista profesionalac se bavi sportom zbog zarade i u okviru sporta nastoji da ostvari što bolje rezultate kako bi uticao na svoju potražnju među sportskim organizacijama, a samim tim i na visinu svoje zarade. Međutim, u praksi dolazi do različitih situacija. Sportska organizacija nastoji da prođe što povoljnije u takmičarskim igrama, ali i komercijalnim igrama koje se odnose na koncept „prodaje igrača“, odnosno njegovog transfera u drugi klub. Sa jedne strane, Zakon o sportu vidi sportistu amatera kao osobu koja u sport ulazi kroz ličnu zabavu, dok su mu osnovna primanja na drugoj strani, a koja je ostvario kroz školovanje i bavljenje nekim drugim zanimanjem. Nažalost, u praksi, ugovor o bavljenju sportom je osnov da se perspektivni sportista „veže“ za sportsku organizaciju na način da se troškovi njegovog angažovanja svedu na čistu formu „da zarada nije cilj bavljenja sportskim aktivnostima“. Time se izbegavaju zakonske obaveze koje proizilaze iz radnog odnosa, obzirom da se angažovanje sportiste takmičara amatera smatra radom van radnog odnosa¹⁸. I dok Zakon praktično ne razlikuje osnovne elemente ugovora o radu profesionalnog sportiste i ugovora o bavljenju sportom sportiste takmičara amatera, osim po pitanju zarade, mogućnosti zloupotreba zakonskih odredaba u praksi samo rastu. Sa druge strane, potrebno je imati u vidu da je Zakon o sportu, prilikom propisivanja ovog ugovora, morao da vodi računa o svim sportovima kojima se bave sportisti na teritoriji Republike Srbije, te je u tom smislu uspostavljaj-nje ugovora o bavljenju sportom od velikog značaja za sport. U tom kontekstu, zloupotrebe kod ugovora o bavljenju sportom nastaju u sportovima kod kojih je pitanje eksploatacije sportiste vezano za njegov talenat koji se u datom trenutku može višestruko isplatiti sportskoj organizaciji, kao i samom sportisti, ali sport-ska organizacija do tog trenutka nastoji izbeći veliki deo troškova koji prate an-

¹⁶ Član 13 stav 4 i stav 7 Zakona o sportu

¹⁷ Član 3 stav 1 tačka 9 Zakona o sportu

¹⁸ Član 10 stav 8 Zakona o sportu

gažman profesionalnog sportiste. Zakon o sportu je navedeno pitanje, i delimično sam problem, ostavio nacionalnim sportskim organizacijama na rešavanje, a posredno i međunarodnim sportskim organizacijama koje u konkretnom sportu definišu imperativna pravila od kojih zavisi članstvo u samoj organizaciji. Na ovaj način, ipak nije rešen problem koji može eskalirati u situaciji zloupotrebe sportiste amatera kroz zaključenje ugovora o bavljenju sportom. Navedeno još više iz razloga što Zakon o sportu pitanje trajanja ugovornog odnosa definiše isključivo sa profesionalnim sportistom, dok sa sportistom amaterom, ugovorni odnos je ograničen samo kod ugovora o stipendiranju maloletnog sportiste, o čemu je već bilo reči. Kada govorimo o profesionalnom ugovoru i ugovoru o bavljenju sportom, osnovna razlika se sastoji u naknadi zarade profesionalnom sportisti, ali i ograničenju trajanja ugovorne obaveze na pet godina¹⁹. Ugovor o bavljenju sportom sa druge strane, nema zakonom ograničen period trajanja, što otvara pitanje koji je vremenski okvir u okviru kog se može zaključiti ugovor o bavljenju sportom. Sagledavanjem odredaba Zakona o sportu ne može se izvesti zaključak da postoji bilo kakvo ograničenje u ovom pogledu, tako da se ovo pitanje opet poverava regulativi konkretnog nacionalnog sportskog saveza. Osetljivost sporne konstatacije nameće potrebu za razmatranjem konceptualnog pristupa ugovoru o bavljenju sportom, odnosno na koji način se može okončati ugovor o bavljenju sportom ukoliko sportista takmičar amater želi da promeni klub, ili svoj amaterski status.

Međutim, kao prethodno se nameće pitanje ko može da zaključi ugovor o bavljenju sportom sa sportskom organizacijom, odnosno da li navedeni ugovor može da zaključi i maloletni sportista ili se isti odnosi isključivo na punoletne sportiste. Kada se sagledaju odredbe Zakona o sportu koje propisuju obaveznost zaključenja ugovora sa sportskom organizacijom u situaciji kada je za bavljenje sportom predviđena novčana naknada, može se videti da Zakon u opisanoj situaciji sugerise mogućnost zaključenja dva ugovora i to, ugovor o stipendiranju maloletnog sportiste za sportsko usavršavanje i ugovor o bavljenju sportom. Zakon o sportu nazive navedenih ugovora stavlja u zagradu, u okviru generalno uspostavljene obaveze za zaključenjem ugovora između sportiste i sportske organizacije. Da li se iz tog razloga može izvesti zaključak da je ugovor o bavljenju sportom namenjen isključivo punoletnim sportistima, obzirom da je ugovor o stipendiranju maloletnog sportiste evidentno namenjen sportistima amaterima koji nisu navršili 18 godina. Da li Zakon razdvaja dva ugovora koja propisuje u situaciji kada se radi o sportistima takmičarima amaterima koji treba da prime novčanu naknadu za bavljenje sportom, na način što se jedan zaključuje do punoletstva, a drugi nakon punoletstva sportiste. U prilog takvom gledištu ide okolnost da Zakon o sportu izričito propisuje u članu 17 stav 4, da ugovor o stipendiranju

¹⁹ Član 13 stav 1 Zakon o sportu. Profesionalni sportista može zaključiti sa sportskom organizacijom ugovor o radu na određeno vreme u trajanju od najduže pet godina. Nakon toga, sportista može zaključiti ugovor ili sa drugom sportskom organizacijom ili sa istom, a što zavisi od samog sportiste, ali i ponuda sportskih organizacija koje su zainteresovane za konkretnog profesionalnog sportistu.

maloletnog sportiste amatera može da se zaključi najduže do njegovog punoletstva. Dakle, kada je zakonodavac želeo da izdvoji konkretan ugovor u odnosu na jednu grupu sportista, to je i činio na svakom mestu u Zakonu. Ako je tako, onda se logično može pretpostaviti da je drugi ugovor – ugovor o bavljenju sportom namenjen punoletnim sportistima takmičarima amaterima. Dva ugovora za dve grupe sportista koje se razdvajaju po godinama starosti. Isto tako, bavljenje sportskim aktivnostima po osnovu ugovora o bavljenju sportom se smatra radom van radnog odnosa. Zakon o sportu je ovu vrstu angažovanja izmestio iz radnog angažovanja i time je podvukao da se radi o amaterskom sportu. Zakon o radu²⁰, sa druge strane, definiše koje se angažovanje smatra radom van radnog odnosa, u šta spada ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova, ugovor o delu, ugovor o stručnom osposobljavanju i usavršavanju i ugovor o dopunskom radu²¹. Ugovor o bavljenju sportom se ne bi mogao podvesti pod ugovore koje Zakon o radu smatra radom van radnog odnosa, osim možda pod ugovor o stručnom usavršavanju, koji ugovor „*može da se zaključi radi stručnog usavršavanja i sticanja posebnih znanja i sposobnosti za rad u struci...*“²². Međutim, ako je tako, onda se koncept sportskog usavršavanja može proširiti i na punoletna lica, što ne odgovara Zakonom o sportu predviđenom trenutku okončanja trenažnog razvoja jednog sportiste. Sa druge strane, u pojedinim sportovima, poput fudbala, sportski razvoj sportiste se okončava u njegovoj 21 godini života²³, tako da postoji osnov da usled nedostatka mogućnosti po Zakonu o sportu, sportista i nakon sticanja punoletstva nastavi svoje usavršavanje do trenutka koji sama nacionalna sportska organizacija predviđa u svom sportu. U takvoj situaciji je zaključenje ugovora o bavljenju sportom, sa punoletnim sportistom takmičarem amaterom, logičan izbor. Ipak, u opisanoj situaciji govorimo o izuzecima u razvojnom ciklusu mladog sportiste, koje Zakon o sportu ne prepoznaje, pa se ovakav argument ne može prihvatiti kao sadržinski dovoljno dobar. Čini se da je Zakon o sportu uspostavio novu vrstu ugovora o radu van radnog odnosa, koji se ne može podvesti pod ugovore koje predviđa Zakon o radu, te je Ugovor o bavljenju sportom utoliko otvoren za različita tumačenja i pristupe, obzirom da se ni sam Zakon o sportu naročito ne posvećuje ovom ugovoru i pored činjenice da je uspostavljena nova vrsta imenovanog ugovora za rad van radnog odnosa.

Usled izloženog, smatramo da se ugovor o bavljenju sportom ipak ne može zaključiti isključivo sa punoletnim licima, a obzirom da Zakon u članu 10 stav 1 opredeljuje u zagradi i zaključenje ugovora o stipendiranju maloletnog sportiste amatera. Pristup *argumentum a contrario* nije moguć u datoj situaciji, iz razloga što se radi o drugačijoj vrsti ugovora od ugovora o stipendiranju maloletnog sportiste. Zakonodavac je mogao da bude isključiv te da u samom Zakonu ot-

²⁰ Zakon o radu, Sl. glasnik RS, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – Odluka US, 113/2017 i 95/2018 – autentično tumačenje

²¹ Član 197 – 202 Zakona o radu

²² Član 201 stav 2 Zakona o radu

²³ Član 75 stav 1 Pravilnika o registraciji, statusu i transferu igrača FS Srbije, Sl. list Fudbal, br. 6 od 31.05.2022. godine.

kloni svaku dilemu kod zaključenja ugovora o bavljenju sportom, na način što bi istakao da se isti može zaključiti samo sa punoletnim sportistima. Međutim, to nije urađeno upravo iz razloga što je ugovor o bavljenju sportom šireg opsega od ugovora o stipendiranju i predstavlja drugačiju vrstu ugovora koja se može zaključiti kako sa maloletnim, tako i sa punoletnim sportistima. Ne može se, dakle, označenje dve vrste ugovora koje je Zakon dao u zagradi tumačiti na način, da ako je jedan ugovor, o stipendiranju maloletnog sportiste predviđen za jednu grupu lica, onda je drugi ugovor, ugovor o bavljenju sportom, predviđen za punoletne sportiste. U konkretnom slučaju se radi o kompleksnosti odnosa koji se uspostavlja sa sportistom takmičarem amaterom. Kod ugovora o stipendiranju je to stipendija koja se ugovorom definiše u određenom iznosu koji je potreban maloletnom sportisti da se usavršava, ali i da lakše završi svoje školovanje, obzirom da je on ipak amater. Isto tako, iznos stipendije nije ograničen i može biti izrazito nizak, ali i višestruko viši od zarade koju primaju pojedini profesionalni sportisti. Dakle, pitanje visine stipendije ne utiče na amaterski status sportiste. Sa druge strane, kod ugovora o bavljenju sportom, ugovorena naknada za bavljenje sportom, svakako da utiče na sagledavanje amaterskog statusa sportiste, a sam ugovor je daleko sadržajniji od ugovora o stipendiranju. Razlog za uspostavljanjem ugovora o bavljenju sportom je svakako omogućavanje sportisti da se bavi takmičarskim sportom kao amater, a da istovremeno može da se školuje ili da obavlja posao za koji je školovan. Iz tog razloga se bavljenje sportskim aktivnostima kroz ugovor o bavljenju sportom, tretira kao rad van radnog odnosa.

4. PROBLEMI U PRAKSI

Zakonodavac je, dakle, uspostavio okvire u cilju zaštite i izbora ugovornih opcija sportista takmičara amatera, međutim, dati izbor nije dovoljno razrađen u Zakonu, te je ostavljen prostor za zloupotrebe i zadovoljavanje interesa same sportske organizacije. Iz tog razloga u praksi srećemo ugovore o stipendiranju i ugovore o bavljenju sportom gotovo identične, pa čak i ugovore o bavljenju sportom koji se zaključuju sa maloletnim sportistom na period od nekoliko godina, kako bi se prevazišlo ograničenje punoletstva koje postoji kod ugovora o stipendiranju maloletnog sportiste²⁴. Na ovaj način sportska organizacija nastoji da „veže“ sportistu za sebe, a da ga ne angažuje profesionalno, niti da mu omogućiti da pređe u drugu sportsku organizaciju koja bi da ga angažuje, obzirom da postoji zaključen ugovor koji još uvek nije istekao. Sagledavajući stanje u praksi, vraćamo se na pitanje, na koji način se ugovor o bavljenju sportom može raskinuti, ukoliko su sportisti ponuđeni daleko bolji uslovi od strane druge sportske organizacije, a postojeći ugovor nije istekao, ili je, na primer, ostalo još nekoliko

²⁴ U praksi se na ovaj način maloletni sportista ugovorom o bavljenju sportom vezuje za sportsku organizaciju i nakon sticanja punoletstva, obzirom da ovaj ugovor nema definisanu zakonsku mogućnost prestanka danom sticanja punoletstva.

godina do isteka istog, a sportska organizacija uredno ispunjava svoje ugovorne obaveze. Sporna okolnost koja se nameće je da li sportska organizacija može prisilno da zadrži sportistu sa kojim ima zaključen ugovor o bavljenju sportom i da mu na taj način onemogući prelazak u profesionalne sportiste, odnosno zaključenje drugog ugovora, sa drugom sportskom organizacijom. To dalje navodi na pitanje da li se na taj način sportisti onemogućava pravo na rad, kao pravo koje je zagarantovano Ustavom Republike Srbije²⁵.

Ugovor o bavljenju sportom, kao što je više puta napomenuto, predstavlja bavljenje sportskim aktivnostima na način koji se smatra radom van radnog odnosa, a sportisti takmičaru amateru se obezbeđuje naknada za bavljenje sportom. Iz navedenog proizilazi, da je opisani ugovorni odnos uspostavljen prevashodno u interesu sportiste, a samim tim sportska organizacija sa kojom sportista ima potpisan ugovor ostvaruje isključivo i jedino sportski interes, koji se ogleda kroz pripisivanje rezultata koje ostvari sportista kao pojedinac, ili kao deo tima. Sportska organizacija obezbeđuje sportisti novčanu naknadu kako bi se bavio sportom pod imenom sportske organizacije. Čak i sam naziv ugovora – o bavljenju sportom, sugerise kao osnovnu, volju sportiste. Zakon o sportu dozvoljava sportskoj organizaciji da tokom trajanja ugovora obezbedi sebi prihode kroz eksploataciju lika sportiste, ali sve vrste novčanih naknada iz ugovornog odnosa, usmerene su prevashodno ka sportisti, zarad obezbeđivanja dovoljno pristupačnih uslova kako bi sportista pristao da zaključi navedeni ugovor. Dakle, konceptualno, ugovor o bavljenju sportom, povezuje sportistu takmičara amatera sa sportskom organizacijom u interesu ostvarivanja sportskih rezultata. Tu se završava svako drugačije gledište i povezivanje ovog ugovora sa komercijalnim ciljevima. Pitanje komercijalizacije ovog ugovornog odnosa u smislu prisiljavanja sportiste da ostane u sportskoj organizaciji do isteka roka trajanja ugovora, kao i uslovljavanje plaćanjem transferne naknade za sporazumni raskid ugovora, ne može i ne sme biti uveden u prava i obaveze prilikom definisanja ugovornih odredbi. Amaterski sport je izvan komercijalizacije i svaka zloupotreba takvog, Zakonom uspostavljenog odnosa, vodila bi ništavosti konkretnih odredbi.

Dalje se nameće pitanje kako se ovakav ugovor raskida u situaciji da sportista želi da pređe u profesionalce ili u drugu sportsku organizaciju sa istim statusom amatera. Da li ugovor o bavljenju sportom može biti smetnja za slobodan prelazak i da li je potrebna saglasnost kluba za ovakav prelazak. Ukoliko pogledamo član 18 stav 1 Zakona o sportu²⁶, ugovor o bavljenju sportom, kao i svaki drugi punovažno zaključen ugovor sa sportistom, je osnov za uspostavljanje pregovora između dva kluba koja su zainteresovana za konkretnog sportistu. Jedan klub, koji treba da sporazumno raskine ugovor sa sportistom i da za to primi

²⁵ Ustav Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br. 98/2006 i 115/2021. Vidi član 60.

²⁶ Ugovor o transferu je pisani i overen u skladu sa zakonom, ugovor između sportske organizacije sa kojom sportista ima punovažno zaključen ugovor u skladu sa Zakonom o sportu i sportske organizacije u koju sportista prelazi, na osnovu koga se sportska organizacija sa kojom sportista ima punovažno zaključen ugovor saglašava da uz određenu naknadu prevremeno sporazumno raskine ugovor sa sportistom kako bi prešao u sportsku organizaciju sa kojom se zaključuje ugovor o transferu.

odgovarajuću transfernu naknadu i drugi klub, u koji sportista treba da pređe. Sa druge strane, ovakva odredba Zakona o sportu, ukoliko sportista želi da pređe u profesionalce, dovodi u koliziju osnovna načela radnog prava i pravo na rad, odnosno pravo na opredeljenje sportiste amatera da se u nekom trenutku počne baviti profesionalnim sportom, kao svojim osnovnim zanimanjem. Isto tako, kada se u obzir uzmu odredbe Zakona o sportu koje ne definišu maksimalni period trajanja ugovora o bavljenju sportom, vrlo lako može doći do zloupotreba radi zadržavanja sportiste amatera u sportskoj organizaciji po osnovu samog ugovora.

5. ODNOS SA PROFESIONALNIM ANGAŽOVANJEM SPORTISTE

Kod ugovora o bavljenju sportom je bitno preispitati kakva može biti sadržina samog ugovora, odnosno, koje odredbe može da sadrži, a koje ne, obzirom da se ne radi o radnom angažovanju. Zakon o sportu propisuje da se kod sportista amatera, prava, obaveze i odgovornosti uređuju zakonom, sportskim pravilima nadležnog nacionalnog sportskog saveza i opštim aktima sportske organizacije, a prava, obaveze i odgovornosti sportista takmičara amatera kojima se obezbeđuje naknada za bavljenje sportom – i ugovorom između sportiste i sportske organizacije²⁷. Navedena zakonska odredba sugerise da ugovor o bavljenju sportom ne može da sadrži odredbe koje sadrži profesionalni ugovor sa sportistom, obzirom da ne postoji sloboda ugovaranja u smislu mogućnosti koje postoje kod ugovornog angažovanja profesionalnog sportiste. Dakle, ne može se ugovor o angažovanju profesionalnog sportiste²⁸ koristiti kao model za angažovanje sportiste takmičara amatera i to na način, a što se često dešava, da se profesionalni ugovor, nazove ugovor o bavljenju sportom uz izmenu dela koji se odnosi na zarade. Iz tog razloga, sve odredbe takvog ugovora koje nisu u saglasnosti sa zakonom, sportskim pravilima nadležnog nacionalnog sportskog saveza i opštim aktom sportske organizacije bi bile ništave i usled toga bi se, u slučaju spora, primenila, pre svega, zakonska pravila, pa potom pravila nacionalnog sportskog saveza, pa tek onda opšti akti sportske organizacije. Zakon o sportu nije, dakle, ostavio mogućnost slobode ugovaranja kod ugovora o bavljenju sportom i prilagođavanja istog potrebama sportske organizacije, već naprotiv, Zakon je nastojao da zaštiti sportistu amatera, a i mogućnost eksploatacije sportiste kroz zloupotrebu naziva ugovora o bavljenju sportom je sankcionisana ništavošću. Navedeno pre svega što su ništave odredbe ugovora između sportiste i organizacije u oblasti sporta, koje predstavljaju diskriminaciju sportiste, dok se odredbe sportskih pravila i

²⁷ Član 10 stav 1 Zakona o radu

²⁸ Važno je napomenuti da Zakon o sportu u članu 10 stav 2, pitanje regulisanja prava, obaveza i odgovornosti profesionalnog sportiste prepušta zakonu, sportskim pravilima nadležnog nacionalnog sportskog saveza, kolektivnom ugovoru, odnosno pravilnikom o radu ukoliko kolektivni ugovor nije zaključen, ali i ugovorom o radu koji zaključuju sportista i sportska organizacija. Dakle, ugovor o radu definiše i reguliše sva osnovna pitanja za realizaciju interesa obe ugovorne strane, dok to kod ugovora o bavljenju sportom nije slučaj.

opštih akata organizacija u oblasti sporta koje predstavljaju diskriminaciju učesnika u sistemu sporta, ne primenjuju²⁹. Pitanje razdvajanja sportista na način što se profesionalni ugovor naziva ugovor o bavljenju sportom, sa svim odredbama prava i obaveza iz ugovora sa profesionalnim sportistom, a u cilju eksploatacije amaterskog sportiste i vezivanja za klub, svakako je diskriminacija i takve odredbe bi bile ništave, kao i pravila opštih akata sportske organizacije koja bi to dozvoljavala. Zakon o sportu pitanje prava, obaveza i odgovornosti sportiste amatera stavlja u nadležnost nacionalnog sportskog saveza, a ne nacionalnog granskog sportskog saveza, čime je pristup tumačenja odredaba koje se odnose na amaterskog sportistu stavljen u domen regulisanja sporta kao kolektiviteta, a ne u domen konkretne grane sporta, kao što je to slučaj sa profesionalnim sportistom. Na ovaj način, sportista amater takmičar, svakako da uživa pravnu zaštitu od bilo kakve zloupotrebe koja može da nastane iz predloga ugovora o bavljenju sportom koji treba da potpiše. Međutim, ta zaštita je nekada nepoznanica samom sportisti, kao i njegovim roditeljima, u slučaju da se radi o maloletniku. Iz tog razloga, mogućnost zaštite samog sportiste, po ugovoru o bavljenju sportom, najčešće samo ostaje u odredbama Zakona, obzirom da je neophodno tumačenje zakonskih normi kako bi se sportista takmičar amater mogao izboriti za prava koja su mu ugovorom uskraćena. To je veliki problem, obzirom da zloupotrebe uglavnom dolaze od strane sportske organizacije koja je spremna na sve kako bi nametnula svoje stavove, a odredbe Zakona o sportu, na prvi pogled, ne ukazuju na nemogućnost da sportska organizacija pripremi ugovor o bavljenju sportom kakav želi³⁰.

6. PRESTANAK UGOVORA O BAVLJENJU SPORTOM

Ispitujući pitanje ništavosti ugovora o bavljenju sportom usled povrede imperativnih zakonskih normi koje su uspostavljene u cilju zaštite samog sportiste, moramo konstatovati da bi u tom slučaju sud morao da bude uključen u ocenu postojanja ništavosti, obzirom da je utvrđivanje ništavosti ugovora ili pojedinih odredbi u ugovoru, u nadležnosti suda, odnosno arbitraže ukoliko je ugovorena. To znači obavezu pokretanja postupka radi utvrđivanja ništavosti, a to dalje znači vreme koje sportista možda nema. Sam postupak može trajati od nekoliko meseci, do nekoliko godina u zavisnosti od specifičnosti samog slučaja, uspostavljene prakse, dokaznih predloga i slično. U tom smislu vreme je nešto čime sportista u ovakvoj situaciji ne raspolaže. Nekada je dovoljno da se propusti jedna dobra ponuda i da sportista praktično završi svoju karijeru. Dakle, postavlja se pitanje da li osim prevencije prilikom zaključenja ugovora o bavljenju sportom, odnosno razumevanja odredaba i prilagođavanja sopstvenim potrebama, postoji i neka

²⁹ Član 4 stav 5 Zakona o sportu

³⁰ Sportista amater, pa čak i profesionalni sportista, najčešće nije svestan svojih prava, te usled toga, ne samo da pristaje na zaključenje ugovora koji nije u skladu sa zakonom, već ni naknadno, po pravilu nije upoznat sa pravima koja može da realizuje.

druga opcija, usled koje bi sportista takmičar amater mogao promptno da raskine ugovor o bavljenju sportom i na taj način sebi obezbedi mogućnost sportskog napredovanja.

Zakon o sportu se nije bavio definisanjem maksimalnog perioda trajanja ugovora o bavljenju sportom, pa se osnovano može postaviti i pitanje da li se ovaj ugovor može, na primer, zaključiti na neodređeno vreme ili na period za koji se sportista i sportska organizacija dogovore? Da li je, dakle, Zakon o sportu ostavio samim sportskim organizacijama da ponude rešenje za maksimalnu dužinu trajanja ovog ugovora, pre svega sportskim pravilima nadležnog nacionalnog sportskog saveza, obzirom da se opšti akti same sportske organizacije najčešće ne bave pitanjem dužine trajanja ugovora sa sportistima ili je i ovo pitanje neophodno sagledati kroz druge zakonske norme kojima se striktno definiše maksimalni period trajanja ugovora u sportu. Kod profesionalnog ugovora sa sportistom, maksimalni period je pet godina, a sportista može nakon isteka tog roka da zaključi novi ugovor sa istom ili sa drugom sportskom organizacijom³¹. U svetlu navedenog člana Zakona o sportu, nameće se pitanje da li je ovaj rok primenjiv i kod ugovora o bavljenju sportom, odnosno da li se može napraviti bilo kakva paralela između profesionalnog i amaterskog sportiste, obzirom da u takmičarskom smislu i jedan i drugi sportista imaju isti cilj, a to je takmičarski napredak sportske organizacije sa kojom imaju zaključen ugovor. Ipak, dok je sportisti profesionalcu sport osnovno zanimanje, sportisti amateru sport predstavlja aktivnost kojom voli da se bavi, ali koja mu ne donosi osnovne prihode za život. Sportski gledano, i jedan i drugi sportista, podležu istim sportskim pravilima, međutim, posmatrano radnopravno, ogromna je razlika između sportiste profesionalca i sportiste amatera. Zakon o sportu ugovor sa profesionalnim sportistom tretira kao ugovor o radu, iako smatramo da to nije klasičan ugovor o radu već poseban, *sui generis*, ugovor kojim se regulišu prava i obaveze sportiste i sportske organizacije³², dok sportske aktivnosti koje proizilaze iz ugovora o bavljenju sportom, Zakon o sportu vidi kao rad van radnog odnosa. Na ovaj način je Zakon o sportu jasno podvukao radnopravnu razliku između ova dva ugovora, ali Zakon nam nije dao dublja, sadržajnija, obrazloženja i razlike između ova dva ugovora, a evidentno je da se ne mogu poistovetiti, niti se mogu odredbe Zakona koje se bave profesionalnim sportistom, primeniti na sportistu amatera i ugovor o bavljenju sportom. U tom smislu, smatramo da ugovor o bavljenju sportom ne može svesti svoj period maksimalnog trajanja na način kako je to definisano za profesionalni ugovor sa sportistom, obzirom da se radi o radu van radnog odnosa, ali, dok sa jedne strane, Zakon o radu, kod svakog ugovora o radu van radnog odnosa definiše period trajanja konkretnog ugovora, osim kod dopunskog rada³³,

³¹ Član 13 stav 1 Zakona o sportu

³² Vidi više, M. Sever (2018), „Ugovor o radu u profesionalnom sportu“, *Branič* br. 1-4/2016, Advokatska komora Srbije, Beograd, 71-83

³³ Ugovor o privremenim i povremenim poslovima ne može da traje duže od 120 dana u kalendarskoj godini; ugovor o delu traje dok se ne realizuje posao zbog kog je konkretno lice angažovano, a koji posao je van delatnosti poslodavca; ugovor o stručnom osposobljavanju može da se zaključi radi obavljanja pripravničkog

sa druge strane, Zakon o sportu nam to nije dao, iako je uspostavio novi ugovor. Usled izloženog, nameće se pitanje da li je sportista takmičar amater, koji je u ugovornom odnosu sa sportskom organizacijom po osnovu ugovora o bavljenju sportom, u mogućnosti da jednostrano raskine navedeni ugovor. Tačnije, da li je sportista takmičar amater u takvom odnosu sa sportskom organizacijom, da ga ne vezuju norme sportskih pravila? Norme sportskog prava u odnosu na norme drugih grana prava u sebi sadrže sportsku specifičnost usled kojih se sportsko pravo izdvojilo u posebnu granu prava. Samim tim, norme sportskog prava moraju biti razmotrene iz daleko šire perspektive, koja će omogućiti razumevanje interesa koji se konkretnom normom želi uspostaviti. Dakle, iako sa jedne strane, u sportskom pravu dolazi do apsorpcije osnovnih pravnih načela, sa druge strane, prilikom tumačenja, potrebno je uzeti u obzir i sportsku specifičnost, koja datoj normi daje sasvim drugačiji pristup i konotaciju. Iz tog razloga se tumačenju sportske norme mora pristupiti sa širih aspekata, obzirom da pristup sportskoj regulativi prevazilazi restriktivno tumačenje. U tom kontekstu, zaključenje jednog ugovora u sportu, između sportiste i sportske organizacije, a koji se, između ostalog, odnosi i na učešće u takmičenju, ima daleko šire reperkusije, u odnosu na čisto radnopravno gledište. Sa jedne strane, van sporta, zaposleni može u bilo kom trenutku da raskine ugovor sa poslodavcem, dok sa druge strane, u sportu, osnovni koncept zaštite je takmičarska konkurentnost, pa se u tom smislu, radnopravna načela povlače pred sportskom specifičnošću koja je uspostavila načelo da je očuvanje ugovora u sportu osnovni princip zaštite pomenute konkurentnosti. Naravno, navedeno je direktno vezano za situaciju da obe ugovorne strane ispunjavaju svoje ugovorne obaveze, odnosno da ne postoji povreda ugovornih obaveza, koja bi drugoj ugovornoj strani omogućila da raskine ugovor, ili da nije došlo do zajedničkog sporazuma da se ugovor raskine. Dakle, zaključenjem ugovora u sportu, štiti se koncept konkurentnosti koji treba da kulminira u određenom trenutku, obzirom da sportska organizacija kroz zaključenje ugovora sa sportistima i trenerima nastoji da utiče na svoju takmičarsku kompetitivnost. Upravo iz tog razloga, smatramo da se zaključen ugovor sa sportskom organizacijom ne može jednostrano raskinuti na način kako to dozvoljava Zakon o radu, a da ne postoji osnovani razlog za to, koji pak proizilazi iz sportskih pravila. Ipak, a u vezi sa pomenutim sportskim konceptom, sportska pravila ne smeju dozvoljavati bilo kakvu zloupotrebu. U tom smislu, ukoliko bi se ugovor o bavljenju sportom zaključio sa sportistom takmičarem amaterom na način kojim bi došlo do povrede nekog njegovog prava, a usled sastavljanja ugovora od strane sportske organizacije, koja je na takav način sebi želela da obezbedi veću korist i time narušila princip ekvivalentnosti uzajamnih davanja, smatramo da bi u tom slučaju došlo do povrede koja bi uticala na punovažnost samog ugovora. Osim nedostataka prilikom zaključenja

staža, odnosno polaganja stručnog ispita, dok ugovor o stručnom usavršavanju može da traje onoliko koliko je predviđeno programom usavršavanja, odnosno specijalizacije. Ugovor o dopunskom radu je u navedenoj kategoriji rada van radnog odnosa specifičan u smislu jedini nije vremenski ograničen, a podrazumeva da zaposleni sa punim radnim vremenom kod jednog poslodavca, zaključuje ugovor o dopunskom radu kod drugog poslodavca, maksimalno do jedne trećine punog radnog vremena.

ugovora u smislu da ne postoji saglasnost oba roditelja za zaključenje ugovora sa maloletnikom ili nepostojanje overe ugovora u skladu sa zakonom, na punovažnost ugovora mogu da utiču i same ugovorne odredbe koje ukazuju na postojanje diskriminacije, zloupotrebe prava na štetu sportiste i slično. Smatramo da je zakonodavac pitanje punovažnosti ugovora postavio u širem kontekstu koji u sebi obuhvata bilo koji nedostatak koji može da utiče na punovažnost samog ugovora, počev od zakonom propisanih razloga za ništavost ugovora, pa do drugih povreda koje mogu uticati na punovažnost istog. Navedeno se nadovezuje na odredbe Zakona o sportu koji propisuje da: „Sportisti koji nema punovažno zaključen ugovor sa određenom sportskom organizacijom ne može biti sportskim pravilima uskraćeno pravo zaključenja ugovora sa drugom sportskom organizacijom odnosno prelazak u drugu sportsku organizaciju i registrovanje i nastupanje za nju na sportskim takmičenjima u svojstvu sportiste, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno“³⁴. Na ovaj način Zakon o sportu je sportisti, kao slabijoj strani u ugovornom odnosu sa sportskom organizacijom, omogućio da zaključi novi ugovor i promeni sportsku organizaciju. Ovim se, sa jedne strane, omogućava sportisti da promeni sportsku organizaciju, ali sa druge strane, ostaje otvoreno pitanje na koji način se ta Zakonom uspostavljena mogućnost može realizovati. Tačnije, da li možemo govoriti o mogućnosti sportiste da jednostrano raskine svoj ugovor. Razmatrajući ovu zakonsku odredbu, sportista ima opciju da u situaciji postojanja nepunovažnog ugovora sa sportskom organizacijom zaključi novi ugovor sa drugom sportskom organizacijom, međutim, Zakon ne propisuje na koji način se citirana odredba može realizovati. Opet, Zakon ide dalje u propisivanju prava učesnika ovakvog ugovornog odnosa, te u sledećem stavu nastoji da ne uskrati pravo sportskoj organizaciji da potražuje od druge sportske organizacije odgovarajuće naknade: „u slučaju iz stava 1 ovog člana, kao i u slučaju raskida ili poništenja ugovora između sportiste i sportske organizacije, spor između sportske organizacije iz koje odlazi i sportske organizacije u koju prelazi o iznosu i plaćanju ugovorene naknade za transfer, ili naknade za razvoj, odnosno obuku (treniranje) sportiste utvrđene sportskim pravilima ne sme uticati na sportske aktivnosti sportiste i pravo nastupa za sportsku organizaciju u koju je prešao“³⁵. Zakon o sportu, dakle, sa jedne strane, štiti sportistu u smislu omogućavanja slobode sportskog angažovanja i ispoljavanja sportske volje, dok sa druge strane, omogućava sportskoj organizaciji da od druge sportske organizacije potražuje novčane iznose na koje bi u smislu zakonskih odredaba i sportskih pravila, imala pravo³⁶.

³⁴ Član 11 stav 1 Zakona o sportu

³⁵ Član 11 stav 2 Zakona o sportu

³⁶ Usled nepunovažnosti ugovora sportisti se omogućava da potpiše novi ugovor sa drugom sportskom organizacijom, što je posledica povrede zakonskih propisa od strane sportske organizacije, obzirom da sportska organizacija gotovo uvek priprema, odnosno sastavlja ugovor koji sportista potpisuje. To osnovano dovodi do pitanja da li sportska organizacija koja je sastavila nepunovažan ugovor ima pravo da potražuje od druge sportske organizacije bilo kakvu nadoknadu koja je propisana citiranim članom Zakona. Ipak, razlozi koji su uticali na punovažnost ugovora mogu biti različiti, kao i okolnosti pod kojim se to desilo, te u tom smislu, na sudu je da oceni postojanje ovakvog prava sportske organizacije, ukoliko dođe do spora po ovom pitanju.

Sagledavanjem navedenih zakonskih odredaba koje se odnose na mogućnost prestanka ugovornog odnosa sa sportskom organizacijom po osnovu ugovora o bavljenju sportom i definisanja prava ugovornih strana, možemo konstatovati da je osnovni princip očuvanja ugovornog odnosa i dalje primaran, a da je obaveza sportiste da preventivno razmisli u kakav će pravni odnos ući sa sportskom organizacijom. Pitanje zaštite sportiste takmičara amatera u slučaju zaključenja nepovoljnog ugovora, podvodi se pod zakonske odredbe koje regulišu pitanje punovažnosti sportskih ugovora uopšte, a ne samo ugovora o bavljenju sportom. Zakon o sportu se, u tom pogledu, nije konkretno bavio načinom prestanka ugovora o bavljenju sportom, te je time ostavio prostor tumačenju koje neminovno vodi ka sudskom, odnosno arbitražnom postupku. Sportista je, kao što je navedeno, u prednosti što može, pod određenim uslovima, pristupiti zaključenju drugog ugovora u slučaju da nije punovažan ugovor koji je zaključio sa sportskom organizacijom, ali navedena mogućnost nije dovoljno definisana. Iz tog razloga je potrebno razmotriti na koji način se citirana norma Zakona o sportu može primeniti u praksi. Nije, dakle, teško zamisliti situaciju da sportista takmičar amater nakon potpisivanja ugovora o bavljenju sportom sa sportskom organizacijom, registracije u nadležnom teritorijalnom savezu i sticanja mogućnosti nastupanja na takmičenjima, sazna da mu ugovor nije punovažan i da može potpisati ugovor sa drugom sportskom organizacijom po osnovu norme Zakona o sportu. Nakon svih prethodnih razmatranja normi koje definišu ugovor o bavljenju sportom i pokušaja razumevanja intencije zakonodavca, kao ključno se postavlja pitanje da li sportista može, u opisanoj situaciji, da se pojavi u nadležnom registracionom savezu sa novim ugovorom koji je zaključio sa drugom sportskom organizacijom i da bude registrovan po tom osnovu? Da li samoinicijativno definisana povreda punovažnosti jednog ugovora omogućava sportisti da realizuje svoja sportska prava koja su mu garantovana samim Zakonom o sportu i šta ako se prvobitna sportska organizacija protivi tome. Zakon o sportu je izričit u toj situaciji i omogućava sportisti da zaključi novi ugovor. Međutim, Zakon o sportu, kao što je rečeno, ne propisuje na koji se način realizuje navedeno pravo sportiste. Sagledavajući normativni pristup Zakona o sportu, smatramo da je intencija zakonodavca da se sportisti, kao slabijoj strani u ugovornom odnosu, omogući da na najbrži mogući način ostvari kontinuitet u svom sportskom izražavanju, odnosno da ne gubi svoj trenažni i takmičarski kapacitet u iščekivanju odluke suda ili arbitraže po pitanju punovažnosti ugovora. Ipak, ta brzina u postupanju nije bezuslovna. Smatramo da se odluka po ovom pitanju primarno ostavlja organima registracionog saveza i regulativi koja proizilazi iz sportskih pravila. Nezadovoljna strana, naravno, može pokrenuti i sudski, odnosno arbitražni postupak, međutim, mišljenja smo da intencija zakonodavca, po ovom pitanju, nije primarno išla u pravcu sudskog, odnosno arbitražnog rešavanja spornog pitanja, već je osnovni pristup, ostavljen konkretnim nacionalnim granskim sportskim savezima na regulisanje. Imajući u vidu da je pitanje registrovanja spornog ugovora u trenutku registracije bilo na samom registracionom savezu, pitanje prvenstvenog odlučivanja po zahtevu sportiste koji

smatra da mu ugovor nije punovažan, morao bi biti upravo na nadležnim organima konkretnog teritorijalnog saveza, a u skladu sa uspostavljenom sportskom regulativom konkretne sportske grane. Na ovaj način se utiče na brzinu odlučivanja i sportisti se dozvoljava da u najkraćem mogućem roku dođe do rešavanja po svom zahtevu. Poništavanjem registracije od strane organa nadležnog registracionog saveza, a po osnovu nepunovažnog ugovora, sportisti bi formalno pravno bilo omogućeno da potpiše novi ugovor sa drugom sportskom organizacijom uz pozivanje na pomenutu zakonsku normu. Nadležni organi registracionog saveza bi se u ovakvoj situaciji bavili preispitivanjem registracije konkretnog ugovora, odnosno, postupajući organi ne bi smeli da zalaze u sudsku/arbitražnu nadležnost, već bi detaljnije razmotrili okolnosti koje se odnose na prvobitnu registraciju ugovora koji se osporava, a sve u skladu sa navodima koji se iznose u zahtevu. Postupajući organi registracionog saveza bi formalno pravno mogli da se oglase i nenadležnim za postupanje po zahtevu sportiste, ukoliko smatraju da ne postoji osnov za usvajanje zahteva i davanja saglasnosti sportisti da zaključi novi ugovor sa drugom sportskom organizacijom. Odlučivanje nadležnog organa registracionog saveza je iz tog razloga vrlo osetljivo i mora se svesti samo na primarnu referencu punovažnosti zaključenog ugovora koje mora biti sagledano u čisto sportskom smislu, odnosno u smislu omogućavanja sportisti da nastavi svoju sportsku karijeru, koja se dovodi u pitanje usled postojanja zakonskih razloga zbog kojih konkretni ugovor primarno nije smeo biti registrovan. Usled ovakve, čisto sportske konotacije, Zakon o sportu je ostavio mogućnost sportskoj organizaciji iz koje sportista odlazi, da od sportske organizacije u koju sportista dolazi, potražuje naknade koje proizilaze iz samog ugovora. To dodatno ukazuje da postupajući organi registracionog saveza isključivo kroz sportski aspekt omogućavaju prestanak konkretnog ugovornog odnosa, usled čega se razlog okončanja ugovornog odnosa praktično ne stavlja u prvi plan, pa se na taj način i pravo sportske organizacije, da od druge sportske organizacije potražuje različite Zakonom propisane naknade, ne dovodi u pitanje. To, sa druge strane, ne znači da se, nakon odluke organa registracionog saveza, pred sudom, odnosno arbitražom, može dokazivati suprotno, odnosno utvrđivati postojanje čisto pravne povrede zakonskih odredaba koje za posledicu imaju sasvim drugačije reperkusije.

Protiv konačne odluke nadležnih organa registracionog saveza, nezadovoljna strana može pokrenuti spor pred sudom, odnosno arbitražom. To može učiniti i sportska organizacija, ali i sam sportista, ukoliko njegov zahtev ne bude usvojen. Dakle, u bilo kojoj varijanti, postupak pred sudom, odnosno pred arbitražom bi se vodio protiv konačne odluke postupajućeg organa registracionog saveza.

U varijanti da sportska organizacija koja je osporavala odluku registracionog saveza pred sudom/arbitražom, dobije spor, to bi rezultiralo obavezom sportiste da se vrati u sportsku organizaciju koja je uspela u postupku³⁷. Usled toga,

³⁷ Navedeno je vrlo kompleksno pitanje kojim se nećemo baviti u ovom radu, obzirom da sportista do donošenja sudske odluke promeniti nekoliko sportskih organizacija, usled čega i pitanje vraćanja sportiste u prvobitnu sportsku organizaciju može biti veoma sporno. Ako se tome doda i potencijalna mogućnost da spor pred sudom

nameće se pitanje, da li se takmičarski rezultati, koje je sportista ostvario u drugoj sportskoj organizaciji, mogu poništiti i obrisati ili su sportski rezultati koji su postignuti u međuvremenu pravno prihvatljivi i nepromenjivi. Smatramo da se u ovakvoj situaciji ne može zalaziti u rezultate koji su ostvareni u periodu između odluke organa registracionog saveza i odluke suda, odnosno arbitraže, iz razloga što je sportska organizacija bila u postupku sa registracionim savezom, a ne sa sportistom. Tačnije, poništavala bi se odluka registracionog saveza, te bi u tom smislu, svi rezultati koje je sportista ostvario do trenutka pravosnažnosti sudske, odnosno arbitražne odluke, bili važeći, obzirom daje sportista u opisanim okolnostima uredno bio registrovan u nadležnom registracionom savezu po osnovu konačne odluke organa saveza koji je izvršio prvobitnu registraciju. Dakle, sportski rezultati koje je sportista u međuvremenu ostvario ne mogu se poništavati, odnosno postignuti rezultati se ne mogu oduzeti, pre svega iz razloga što zakonska norma dozvoljava sportisti nesmetani prelazak u drugu sportsku organizaciju, koji se, u skladu sa odredbom Zakona o sportu, ne može osporiti ni zakonom, niti samim sportskim pravilima. U tom slučaju sportista stiže i pravo na novu registraciju u cilju punopravnog učestvovanja u takmičenjima.

Zakonska norma, dakle, ne isključuje mogućnost prethodnog preispitivanja registracije i punovažnosti spornog ugovora po osnovu podnetog zahteva sportiste i data norma se ne može tumačiti na način da predmetna norma dozvoljava sportisti da samoinicijativno promeni sportsku organizaciju usled mišljenja da ugovor nije punovažan. Zakon propisuje da se sportisti ne može uskratiti pravo da zaključi ugovor sa drugom sportskom organizacijom u slučaju da nema punovažno zaključen ugovor, što znači da se samoj sportskoj organizaciji koja je izvršila registraciju sportiste po osnovu zaključenog ugovora, poverava mogućnost preispitivanja punovažnosti same registracije spornog ugovora, a po zahtevu igrača. Ovde je važno ukazati da bi sportista, prilikom osporavanja punovažnosti svog ugovora, ukoliko to čini pred nadležnim organima registracionog saveza, trebalo pismenim putem da ukaže na razloge povrede punovažnosti svog ugovora. Na ovaj način, sportista bi, formalno pravno, pokrenuo postupak preispitivanja punovažnosti ugovora pred svojim registracionim savezom, a na način i u skladu sa pravilima koja propisuje konkretni nacionalni granski sportski savez. Postupajući organi registracionog saveza su potom u obavezi da ukoliko sporni ugovor nije punovažan, da omoguće sportisti da zaključi ugovor sa drugom sportskom organizacijom i da se registruje i nastupa na sportskim takmičenjima, a na način što bi poništili prethodnu registraciju. U opisanom smislu, postupajući organi saveza ne mogu doneti drugačiju odluku kako bi registraciju po osnovu spornog ugovora održali na snazi, ako su konstatovali da postoji povreda.

Važno je ponoviti da pitanje nadležnosti organa za postupanje po zahtevu sportiste za odlučivanje o punovažnosti ugovora u smislu mogućnosti zaključenja

prevaziđe vreme trajanja prvobitno zaključenog ugovora, onda se i okolnosti koje prate dešavanja koja su nastala od početka vođenja sudskog, pa do donošenja same odluke drastično menjaju, što pitanje realizacije uspešno vođenog sudskog spora čini diskutabilnim.

novog ugovora sa drugom sportskom organizacijom, zavisi od sportskih pravila konkretnog granskog sportskog saveza. Na primer, u fudbalskom sportu, nadležni organ za odlučivanje bi bilo Veće za rešavanje sporova Fudbalskog saveza Srbije, koje donosi odluku koja je podložna preispitivanju pred Sportskim arbitražnim sudom u Lozani, ali koja je izvršiva trenutkom donošenja. Sa druge strane, sportski savezi u drugim sportovima, koji nemaju previđen postupak za odlučivanje po navedenim zahtevima sportista, nadležan organ za primarno postupanje bi eventualno bio organ koji je registrovao sporni ugovor. Međutim, ukoliko takva procedura nije propisana sportskim pravilima konkretnog granskog sportskog saveza, ne bismo mogli govoriti o obaveznosti konkretnih organa saveza da preispituju registraciju po podnetom zahtevu sportiste, te bi sud ili arbitraža primarno bila nadležna za odlučivanje po datom zahtevu, sa svim posledicama koje ovakav zahtev nosi.

7. ZAKLJUČAK

Ugovor o bavljenju sportom je specifičan ugovor koji sportska organizacija može zaključiti sa sportistom takmičarem amaterom u situaciji da je dogovorena isplata naknade za bavljenje sportom. Zakon o sportu, sportske aktivnosti koje sportista obavlja po osnovu navedenog ugovora, definiše kao rad van radnog odnosa. Intencija zakonodavca je da kroz navedeni ugovor omogući sportistima takmičarima amaterima uspostavljanje ugovorene naknade koja je definisana kroz odredbe samog ugovora, dok prava, obaveze i odgovornosti proizilaze iz samog Zakona, sportskih pravila nadležnog sportskog saveza i opštih akata sportske organizacije, usled čega ugovorne odredbe ne mogu uspostaviti manje prava od onih koja garantuje zakon, sportska pravila i opšti akti, koja pak imaju međusobnu piramidalnu strukturu saobraznosti. Iako se na prvi pogled čini da se kroz dva člana i tri stava Zakona o sportu ne može u svojoj celokupnosti predvideti novi ugovor, Zakonom je urađen kvalitetan koncept, međutim, navedeni koncept zahteva sadržajno tumačenje normi koje iziskuje ne samo osnove poznavanja pravnih načela, već ozbiljniji i sadržajniji pravni pristup, kojim sportisti ne raspolažu. U tom smislu i iz tog razloga, Zakon o sportu je propustio da ponudi detaljnije regulisanje ovog ugovora, usled čega je stvoren prostor za različitu vrstu zloupotreba na štetu sportiste takmičara amatera. Sa jedne strane, jako je dobro što Zakon o sportu nudi različite ugovorne opcije za definisanje odnosa između sportiste i sportske organizacije, ali sa druge strane, ukoliko sportisti nisu poznata njegova prava koja proizilaze iz različitih akata, ugovor je za tog sportistu sve u šta ima uvid i tu može nastati problem. U navedenom slučaju se ne radi o potrebi za boljom edukacijom sportista, već za sadržajnijim zakonskim pristupom koji sportista može samostalno razumeti kroz upoznavanje sa zakonskim odredbama. Ugovor o bavljenju sportom nema Zakonom definisani period na koji se može zaključiti, nejasno je da li može da se zaključi sa punoletnim i/ili maloletnim licem, na koji način se može raskinuti i slično. Sve navedeno su jako važna pitanja koja

mogu dovesti do velike sportske karijere, ali i do preranog prestanka bavljenja sportom. Zakon je ponudio idejna rešenja i potencijalne mogućnosti za formulisanje ugovornog odnosa sa sportskom organizacijom, ali prilikom uspostavljanja jednog novog ugovora, smatramo da je potrebno definisati više elemenata koji jedan, zakonom regulisani ugovor, treba da sadrži, kako bi se izbegla potreba za preteranim tumačenjem koje može dovesti do različitih, potencijalno prihvatljivih rešenja. Usled navedenog, definisanje pravne prirode ugovora o bavljenju sportom je još uvek u domenu teorijskog i praktičnog ispitivanja i stoga je potrebno da prođe vreme kako bi se iskristalisala stvarna potreba za postojanjem ugovora o bavljenju sportom i kako bi se nakon toga u Zakon o sportu unele odredbe koje će ovaj ugovor učiniti sadržajno prihvatljivijim i razumljivijim.

Miroslav Sever, PhD
Attorney at Law, Belgrade

LEGAL NATURE OF THE CONTRACT ON SPORT PRACTICING

Summary

Law on sport of the Republic of Serbia has predicted, for the amateur sports competitors, the possibility for concluding the special type of contract, named the contract on sport practicing. This engagement between sportsman and the sports organization through the mentioned agreement is considered as a work outside the employment relationship, and the Law on sport itself prescribed the obligatory elements of this contract. However, beside the significant advantages that this contract brings to the sport, due to various types of contractual possibilities that athletes and sports organizations have in option, the legal nature of the contract on sport practicing is quite unclear and undefined, because the Law on sport defines this contract through three paragraphs in two articles. Due to that, this contract and the possibilities in that respect, opens many questions and requires significant interpretations, which is, from the perspective of the legal theory, a great challenge, but in practice, it can create the great problems due to a lack of the more detailed regulation.

Keywords: sport practicing contract, law on sport, work outside the employment relationship

Pravni izvori:

Ustav Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br. 98/2006 i 115/2021
Pravilnik o registraciji, statusu i transferu igrača FS Srbije, Sl. list Fudbal, br. 6
od 31.05.2022. godine.

Zakon o radu, Sl. glasnik RS, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – Odluka US, 113/2017 i 95/2018 – autentično tumačenje.

Zakon o sportu, Sl. Glasnik RS, br. 10/2016.

FIFA Regulations on Status and Transfer of Players, March 2022, Aneks 4, <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf>, 20.10.2022.